

Milli İrade Nedir?

Günümüzün demokrasi anlayışı, sayısal demokrasi değil, çoğulcu ve katılımcı demokrasidir. Bu nedenle Başbakan'ın dilinden düşürmediği "milli irade" kuramı, bugün niteliklerini yitirmiştir.

Alev COŞKUN

Başbakan Erdoğan, Taksim Gezi Parkı olaylarından sonra, "Milli İradeye Saygı" mitinglerine başladı. Her konuşmasında milli iradeden söz ediyor.

Milli iradeyi, seçimleri kazanmış partinin, siyasal iktidarı ele alması ve ülkeyi istediği gibi yönetmesi olarak değerlendiriyor. Milli iradeyi demokrasi ile eşdeğerde tutuyor. Oysa bu anlayış tarihin derinliklerinde kaldı.

Öncelikle "milli irade" kavramının tarihsel, siyasal ve hukuksal geçmişini özetleyelim.

"Hâkimiyet" bugünkü dilde "egemenlik" kavramı ortaçağda, kendisinden daha üstün bir güç tanımayan, başka bir deyişle "mutlak güç" anlamında kullanılıyordu. Bu gücün Tanrısal bir kökeni vardı ve "hâkimiyet kayıtsız şartsız Tanrı'nındır" biçiminde özetleniyordu. Bu gücün yeryüzünde Tanrı adına kralar tarafından kullanıldığı kabul ediliyordu.

Kralın gücüne karşı çıkmak bu nedenle Tanrı'nın gücüne ve varlığına karşı çıkmakla eşdeğerde tutuluyor ve karşı çıkanlar idamla cezalandırılıyordu.

Aydınlanma felsefesi

İktidarın kaynağını ilahi güçten alan bu düşünce, aydınlanma felsefesinin gelişmesiyle yıkıldı ve akıl temeline oturtuldu. Rönesans ve reform düşüncesi Avrupa'da yüzyıllar içinde gelişti, çok ağır bedeller ödenecek ve kan dökülerek aydınlan-

ma çağına ulaşıldı. Artık yalnızca inanan, itaat eden, biat eden değil, fakat düşünen ve olup biteni akıl terazisinde yargılayan insan ortaya çıkmıştı. Böylece, Tanrı'dan aldığı hâkimiyeti kullanan kral yerine üstün güç olarak halk hâkimiyeti, halk egemenliği kavramı gelişti.

Egemenlik milletin temsilcisi olarak seçimle işbaşına gelen meclisler tarafından kullanılma-ya başlandı. Buna göre seçimle gelmiş parlamentolar milli egemenliği, milli iradeyi temsil ediyor. Siyaset bilimci ve anayasa hukukçusu Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın belirttiği gibi "milli irade teorisini" 1789 İhtilali'nin ürünüdür. "Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir" sloganının amacı da "egemenlik" tacını kralın başından alıp milletin başına koymaktır. (1)

Uzun yıllar süren bu düşünce sistemi İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda çöktü. Avrupa'nın en ileri toplumları Almanya ve İtalya'da yaşananlar, "milli irade" anlayışında sarsıcı etkiler yarattı. Almanya'da Hitler'in Nazi, İtalya'da Mussolini'nin faşist diktatörlüklerini kurmaları karşısında, milli egemenlik ve milli irade kavramları altüst oldu. Hak ve özgürlükleri koruyamayan böylesi meclisler ve sayısal sandık demokrasisine güven sarsıldı.

Sözü edilen her iki yönetim, seçimle iktidara gelmiş, yasama organında çoğunluğu ele geçirmiş, sonradan kişisel diktatörlü-

ğe dönüşerek hak ve özgürlükleri ve demokrasiyi tahrip etmişlerdi. Bunlara seçimle iktidara gelmiş krallar ya da diktatörler adı verildi.

Hukuk devleti

Bu nedenle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çağdaş demokrasilerde "milli irade" kavramı çok önemli yapısal değişikliklere uğradı. 1789 Fransız İhtilali'yle Tanrısal olma niteliğini kaybeden milli egemenlik bu kez de "sınırsız ve mutlak olma" niteliğini kaybetti.

Seçimle işbaşına gelen siyasal iktidarların yetkilerinin hukuk devleti ilkeleri içinde sınırlandırılması yoluna gidildi. Devlet yönetiminde "hukukun üstünlüğü" ilkesi önem kazandı. Milli iradenin ve egemenliğin kaynağı, dayanağı ve sınırı artık hukukun üstünlüğü oldu. Bu kavramlar aynı zamanda "hukuk devleti" olgusunu yarattı.

Bu yeni anayasal ve demokratik yöneliş bütün çağdaş demokrasilerde temel kural olarak benimsendi. Meclisten çıkan yasaların hukuka bağlılığını denetlemek üzere çağdaş demokrasilerde anayasa mahkemeleri kuruldu.

Sandıktan çıkan sayısal çoğunlukla her türlü kararın verilebileceği, buna karşı gelinmesi durumunda da milli iradeye karşı gelineceğinin ileriye sürülmesi çağdaş demokrasilerde geçerliliğini yitirdi.

Günümüzün demokrasi anlayışı, sayısal demokrasi değil,

çoğulcu ve katılımcı demokrasidir. Bu nedenle Başbakan'ın dilinden düşürmediği "milli irade" kuramı, bugün niteliklerini yitirmiştir.

Milli irade efsanedir

Ünlü Fransız kamu hukukçusu Leon Duguit bakınız ne diyor: "Millet, diriler kadar ölüleri de kapsayan geçmiş ve gelecek kuşakları da içine alan teorik ve soyut bir kavramdır. İrade ise sadece gerçek kişilere ait bir olgudur. Soyut kavramların iradesi olmaz. Öyle ise milli irade ya da hâkimiyet diye bir şey olamaz ve tamamen efsaneden ibarettir. Bir edebiyat sözcüğüdür." (2)

Erdoğan ve yandaşları bu bilimsel verileri kabul etmekte zorlanıyorlar. Açıkcası kabul etmiyorlar. Milli iradeyi, 1789 Fransız Devrimi sonrasındaki kutsal yerine koyuyorlar. Bu nedenle, bu kesimin itibar ettiği muhafazakâr düşünceli önemli bir anayasa hukukçusundan aktarma yapalım.

Prof. Dr. Ali Fuat Başgil diyor ki: "... Millet iradesi denilen şey, realitede, bütün milletin iradesi değildir... Bu tarzda imal ve müdafaa edilen milli hâkimiyet doktrini faydasızdır, hatta ferdi hürriyetler için zararlıdır. Hükümet adamlarının arkasında milli, manevi, şahsi diye bir irade ve kuvvet kaynağı farz etmede (gerçek diye bakmakta) hukuki bir netice ve fayda yoktur. Bu tasavvur (tasarım) sadece, arkasını millete dayayarak en açık haksızlıkları bile mefruz (varsayılmış) bir millet iradesi ile meşrulaştırma yolunu tutan hükümetlerin işine yaramaktadır." (3)

Anayasa hukukçusu Prof. A. Nail Kubalı'nın işaret ettiği gibi, genel seçimlerde beliren sonuç "milli irade" değil, fakat seçimlerde oy kullanmış seçmenlerin siyasal tercihidir. (4)

Bu yazdıklarımız günümüzde milli irade kavramının Başbakan Erdoğan'ın anladığı gibi olmadığını açıkça gösteriyor. Parlametoda sayısal üstünlüğü elde ederek her türlü kararı almak bu sayısal üstünlüğüne dayanarak "meşruiyet" ileri sürmek ve en haklı eleştirileri püskürtmek çağdaş demokrasi anlayışıyla bağdaşmamaktadır. Günümüz evrensel ve çağdaş demokrasisinde önemli olan sayısal demokrasi değil çoğulcu ve katılımcı demokrasidir. Hak ve özgürlüklerin hiçbir biçimde özüne dokunulamayacağı ve hukukun üstünlüğü ilkesidir.

Sayıya dayanan sandık demokrasisi ile yaratılan "seçilmiş krallar" kavramı artık hukuk ve siyaset bilimi kitaplarında şiddetle eleştiriliyor.

Böylesi seçilmiş krallar küreselleşen dünyamızda bir anda dünyanın her köşesinde eleştiriye uğruyor ve itibarlarını yitiriyorlar.

Aslında yukarıda yazdıklarımız ve özetlediğimiz tarihsel gelişim, hukuk ve siyaset bilimi öğrencilerinin 1. sınıfta öğrendikleri gerçeklerdir. Ama Başbakan Erdoğan bunları özümseyebilecek mi? İşte asıl sorumuz burada.

(1) T. Z. Tunaya, **Siyasi Kurumlar ve Anayasa Hukuku**, s. 153

(2) Leon Duguit'ten aktaran T.Z. Tunaya, s. 154-155.

(3) A.F. Başgil, **Esas Teşkilat Hukuku**, s. 211

(4) Ali Nail Kubalı, **Anayasa Hukuk Devleti**, s. 259-270.